

УДК 343.131.5

ПРОБЛЕМИ УЧАСТІ ЗАХИСНИКА У ЗБИРАННІ ДОКАЗІВ НА ДОСУДОВОМУ РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Олена БІЛІЧАК,

кандидат юридичних наук, професор кафедри оперативно-розшукової діяльності
Національної академії Служби безпеки України

SUMMARY

Based on the analysis of the legislation and its application in research article examines current problems of a lawyer in gathering evidence in pre-trial investigation of criminal offenses. It is proved that under the current provisions of the criminal procedure law, the powers of a defender to collect evidence at the pretrial investigation severely limited. The necessity of the defense of privilege in terms of attracting private detectives and their associations to collect evidence in order to justify its legal position in the case.

Key words: pre-trial investigation, undercover investigators (ODA) activities defender, lawyer, private investigators.

АНОТАЦІЯ

На основі аналізу норм законодавства та практики його застосування у науковій статті досліджуються актуальні проблеми участі захисника у збиранні доказів на досудовому розслідуванні кримінальних правопорушень. Доведено, що згідно з положеннями діючого кримінального процесуального законодавства повноваження захисника щодо збирання доказів на досудовому розслідуванні суттєво обмежені. Обґрунтовано необхідність розширення повноважень сторони захисту у частині залучення приватних детективів та їх об'єднань до збирання доказів з метою обґрунтування її правової позиції у справі.

Ключові слова: досудове розслідування, негласні слідчі (розшукові) дії, захисник, адвокат, приватні детективи.

Постановка проблеми. Набрання чинності Кримінальним процесуальним кодексом України призвело до радикальних змін у організації діяльності органів досудового розслідування, оскільки трансформувалася не лише усталена форма його ведення, але й розмежування повноважень між його учасниками. Із запровадження інституту негласних слідчих (розшукових) дій (далі – НСРД), процесуального керівництва досудовим розслідуванням органами прокуратури особливої актуальності набули проблеми реалізації функцій захисту прав підозрюваного, обвинуваченого на досудових та судових стадіях кримінального провадження. Слід зазначити, що чинний КПК України суттєво укріпив засади змагальності сторін на досудовому розслідуванні, що є його суттєвим здобутком порівняно із попереднім кримінально-процесуальним законом, але він забезпечив імплементацію провідних принципів європейського судочинства у царину національного кримінального процесуального права, до яких належить забезпечення права особи на захист на всіх етапах кримінального судочинства. Незважаючи на розширення прав захисника, особливо в частині збирання доказів на досудовому розслідуванні, процесуальні можливості сторін обвинувачення та захисту у його забезпеченні залишаються нерівними. Враховуючи виняткові повноваження сторони обвинувачення щодо проведення негласних слідчих (розшукових) дій, сторона захисту виявляється значно обмеженою

у можливості збирання фактичних даних, що можуть виступати основою формування доказів на окремих стадіях кримінального провадження. У зв'язку з цим проблема визначення обсягу та порядку реалізації процесуальних повноважень захисника під час організації та проведення негласних слідчих (розшукових) дій на стадії досудового розслідування потребує поглибленого вивчення, що обумовлює актуальність наукового дослідження, проведеного в цій статті.

Науково-практичному аналізу проблем забезпечення доказування у кримінальному судочинстві присвячені праці низки таких вітчизняних та зарубіжних вчених, як В.Д. Арсеньєв, Р.С. Белкін, Л.Є. Владіміров, М.М. Видря, В.В. Гевко, Г.Ф. Горський, В.П. Гмирко, Ю.М. Грошевий, М.В. Духовський, Є.О. Дідоренко, Є.А. Доля, І.М. Доронін, В.Я. Дорохов, П.С. Елькінд, В.І. Зажицький, В.С. Зеленецький, Л.Н. Карнеєва, Є.Г. Коваленко, Л.Д. Кокорев, В.А. Колеснік, М.І. Костін, С.В. Курильов, В.К. Лисиченко, Є.Д. Лук'янчиков, П.А. Лупинська, В.Т. Маляренко, М.М. Михеєнко, В.Т. Нор, М.А. Погорецький, Б.Г. Розовський, В.Д. Спасович, М.С. Строгович, В.Т. Тертишник, А.І. Трусов, Л.Д. Удалова, Ф.Н. Фаткулін, І.Я. Фойницький, М.О. Чельцов-Бебутов, С.А. Шейфер, М.Є. Шумило та інші видатні науковці.

Мета дослідження. Новітні підходи законодавця до визначення правової природи доказів у кримінальному судочинстві, проблеми визначення місця та ролі захисника у їх збиранні, перевірки та оцінці, що потребують поглибленого вивчення, є метою цієї статті.

Виклад основного матеріалу. За змістом діючого законодавства суб'єктами негласних слідчих (розшукових) дій виступають посадові та службові особи уповноважених законом органів, що приймають рішення щодо їх здійснення, виконують усі необхідні дії, направлені на їх організацію та проведення. У науковій літературі суб'єктів, залучених до процесу прийняття рішення про проведення негласних слідчих (розшукових) дій та його реалізації поділяють на окремі категорії, що володіють повноваженнями: ініціювати проведення таких дій, приймати рішення про їх здійснення, безпосередньо їх проводити, зберігати отримані результати [1, с. 11]. З огляду на викладене, відповідно до чинного законодавства, суб'єктами НСРД слід вважати: слідчого суддю (за винятком передбачених законом випадків (ст. 271, 272 КПК України тощо), слідчого, що веде досудове розслідування, прокурора, який здійснює процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, оперативний підрозділ, що виконує доручення слідчого на проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Суб'єктами проведення негласних слідчих (розшукових) дій з метою забезпечення їх організації та здійснення може використовуватись допомога та сприяння осіб, що співпрацюють із правоохоронними органами на засадах конфіденційного співробітництва. Така допомога може мати різний характер та виявляється у інформаційному сприянні проведенню негласних слідчих (розшукових) дій, зокрема, наданні певних відомостей, порад та консультацій тощо. Окрім того, особи, що співпрацюють з органами досудового розслідування на конфіденційній основі, можуть допомагати у створенні умов для безпосереднього проведення негласних слідчих (розшукових) дій або ж за певних умов приймати особисту участь у їх здійсненні (ст. 271, 272 КПК України).

Враховуючи положення КПК України, які надають право стороні захисту звертатися з клопотанням до слідчого про проведення негласних слідчих (розшукових) дій, захисник в певній мірі також може розглядатися як суб'єкт їх провадження. Всебічний аналіз норм законодавства дає можливість дійти до обґрунтованого висновку, що повноваження сторони захисту в цій частині мають декларативний характер.

Передусім варто звернути увагу на те, що процесуальні позиції захисту на етапі досудового розслідування за чинним КПК України суттєво зміцнилися. Розглядаючи участь захисника на досудовому розслідуванні за КПК України 1960 р., у своїй дисертаційній роботі В.О. Попелюшко справедливо відмітив, що там йому відводилася лише роль статиста [2, с. 302]. Автор обґрунтував викладене тим, що досить довго в науці кримінального процесу домінував погляд, що на захисника, як і на обвинуваченого, не покладається обов'язок доказування винуватості чи невинуватості підзахисного. Перевага надавалася позиції, що адвокат повинен будувати захист на критиці обвинувачення. Піддаючи сумніву таку позицію,

В.О. Попелюшко справедливо вказував, що «надія на те, що органи, які здійснюють кримінальне переслідування особи робитимуть все, щоб з'ясувати обставини, які виправдовують або пом'якшують відповідальність обвинуваченого, є досить ілюзорною. Тому пасивність захисника на досудовому слідстві рівнозначна відсутності на ньому професійного захисту» [2, с. 269-270]. Підсумки історико-правових досліджень досвіду діяльності захисника у кримінальному судочинстві свідчать про необхідність закріплення у процесуальному закону належних гарантій, що забезпечували б право на захист на досудових стадіях кримінального процесу, як запоруку законності та ефективності досудового розслідування [3, с. 347-351]. На необхідність існування у кримінальному процесуальному праві законодавчих гарантій, які б забезпечували повномірну реалізацію функції захисту на досудовому розслідуванні, вказують також представники російської кримінально-процесуальної школи. Зокрема, Д.М. Бєрова вважає, що передбачена ст. 86 КПК РФ можливість захисника самостійно збирати докази шляхом одержання предметів, документів, інших відомостей, опитування осіб за їх згоди, витребування довідок, характеристик, інших документів від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, громадських організацій та їх об'єднань, що зобов'язані надати запитувані документи або копії, є вагомою гарантією реалізації функції захисту у провадженні по кримінальних справах [4, с. 30-33].

Аналізуючи повноваження захисника у кримінальному процесі України у контексті забезпечення змагальності кримінального провадження, не можна не відзначити, що змагальний кримінальний процес, поширений в переважній більшості у англосаксонській правовій системі, по суті є ідеальною моделлю спору між державою та громадянином, що притягується до кримінальної відповідальності. У змагальному процесі з метою обґрунтування своєї правової позиції сторона обвинувачення та захисту наділяються рівними юридичними правами щодо збирання та надання доказів. В умовах змагального судочинства сторони кримінального процесуального провадження повинні наділятися рівними можливостями як на стадії судового розгляду справи, так і досудового розслідування [5, с. 5-6]. Однією із проблем досудового розслідування в Україні завжди виступала фактична відсутність змагальності сторін. На існуванні цієї проблеми неодноразово наголошували увагу як науковці, так і практики. Зокрема, практикуючи адвокат Я.П. Зейкан, що мав понад 30-річний досвід роботи цієї діяльності вказував на те, що адвокат, здійснюючи захист інтересів свого клієнта у кримінальній справі, наділений досить незначним колом повноважень, що не може забезпечити йому можливість повноцінного збирання доказів на користь сторони захисту [6, с. 58-60].

Безперечно, урівноваження прав сторони обвинувачення та захисту щодо збирання, фіксації та по-

дання доказів до суду є вагомою гарантією забезпечення об'єктивності розгляду справи. Проте не варто ідеалізувати змагальний кримінальний процес, він не є гарантією рівноправності сторін у зборі доказів. З цього приводу досить категорично висловився К.Ф. Гуценко, заявляючи, що змагальний кримінальний процес є ілюзією, якій не суджено існувати у реальній судовій практиці. З його точки зору, досудове розслідування завжди лишалося прерогативою професіоналів – представників державних органів, які виконують функцію кримінального переслідування, діяльність яких направлена на збирання обвинувальних доказів, «як правило, таємно від особи, що перебуває під кримінальним переслідуванням». Стороною обвинувачення використовується потужний державний арсенал матеріальних, технічних, організаційних ресурсів, що забезпечує високий ступінь обґрунтування своєї позиції у справі. І у змагального процесу існують суттєві недоліки щодо забезпечення реальної процесуальної рівності сторін, оскільки сторона захисту не в змозі реально протистояти державним органам у частині збирання доказів за рахунок обмежених організаційних, матеріальних та інших можливостей [6, с. 5-6].

Розширення повноважень захисника за Кримінальним процесуальним кодексом України обумовило потребу перегляду положень спеціального законодавства, що визначає засади діяльності адвокатури в Україні. Згідно з його змістом, до основних повноважень захисника в кримінальному процесі відноситься забезпечення правового захисту інтересів свого клієнта. З точки зору А.В. Молдавана, такий вид захисту може забезпечуватися винятково спеціально підготовленими фахівцями та полягає у «сукупності процесуальних дій, направлених на захист честі та гідності, життя і здоров'я, особистої свободи та майна від злочинних посягань, на зняття обвинувачення або пом'якшення відповідальності обвинуваченого» [7, с. 102]. За чинним КПК України, захист у кримінальному процесі стає професійним, адже до участі в кримінальній справі залучатимуться професійні адвокати, зареєстровані в Єдиному реєстрі адвокатів України (ч. 2 ст. 45 КПК України). Вважаємо позицію, обрану законодавцем, правильною, адже, як зазначали ще класики науки кримінального процесу, зокрема І.Я. Фойницький, «без адвокатури неможливе належне відправлення правосуддя, оскільки вона є обов'язковою та найкращою помічницею суду» [8, с. 468]. Безперечно, найкращий захист може забезпечити фахівець, який здійснює таку діяльність на постійній професійній основі. З урахуванням змін у процесуальному статусі адвоката на досудовому розслідуванні Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» закріплюються норми, що визначають права захисника, що можуть реалізовуватись ним в процесі кримінального провадження. Згідно з положеннями КПК України до таких повноважень належить захист підозрюваного, обвинуваченого, засудженого,

виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових засобів виховного або медичного характеру. На відміну від попереднього КПК України, у чинному правова позиція сторони захисту є активною. Адвокат не лише присутній під час проведення слідчих та процесуальних дій, але й має право збирати докази на користь свого клієнта. Так, згідно зі ст. 20 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» він уповноважений збирати відомості про факти, що можуть бути використані як докази, в установленому законом порядку запитувати, отримувати і вилучати речі, документи, їх копії, ознайомлюватися з ними та опитувати осіб за їх згодою [9, ст. 282]. Окрім того, за змістом ч. 3 ст. 93 КПК України сторона захисту, потерпілий можуть збирати докази шляхом витребування та отримання висновків експертів, висновків ревізій, ініціювання проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій та інших процесуальних дій, а також шляхом здійснення інших дій, які здатні забезпечити подання суду належних і допустимих доказів. Це слід розцінювати як вагомий, поступальний крок законодавця в сторону укріплення засад змагальності судового процесу. Однією із вагомих гарантій змагальності у кримінальному провадженні є передбачений Кримінальним процесуальним кодексом України порядок відкриття матеріалів іншій стороні (ст. 290 КПК України). Ознайомлення сторони захисту з матеріалами кримінального провадження, як обвинувачення з доказами, зібраними стороною захисту, забезпечує можливість сторонам обґрунтувати свою правову позицію у справі, та створює передумови для реалізації принципу змагальності сторін на стадії судового розгляду матеріалів кримінального провадження. Таким чином, адвокати за новим КПК України стають самостійними процесуальними фігурами, діяльність яких забезпечуватиме об'єктивний розгляд та вирішення справи. Звертаючись до аналізу проблем діяльності інституту адвокатури в кримінальному судочинстві, Карл Попер слушно відмітив, що у вільному суспільстві адвокати повинні бути приватними, оскільки лише це дає їм змогу служити законі, а не уряду держави [10, с. 3]. Підтримуючи висловлену точку зору, вважаємо, що процесуальну самостійність адвоката забезпечують наступні речі: його незалежність від державних структур та визначені законом гарантії його діяльності. Наявність вказаних процесуальних гарантій самостійності адвоката у кримінальному провадженні, з нашої точки зору, забезпечує захисникові можливість не лише вибудовувати стратегічну і тактичну лінії захисту у кримінальному судочинстві, але й зберігати адвокатську таємницю як одну із основоположних передумов ефективності їх побудови [11, с. 12-26]. Так, якісні послуги можуть надавати лише ті захисники, які займаються адвокатською діяльністю на професійній основі, що вимагає якісно вищого рівня підготовки адвокатських кадрів. Висловлена думка ґрунтується на аналізі зарубіжного досвіду

функціонування правозахисних інститутів. Зокрема, у кримінальному судочинстві Франції повноваження захисника підозрюваного, обвинуваченого, потерпілого, а у необхідних випадках – свідків покладаються на професійних адвокатів, правові засади діяльності яких визначаються Законом від 31 грудня 1971 р. (в редакції Закону від 31 грудня 1990 р.) [5, с. 311]. У переважній більшості зарубіжних країн, зокрема у США, підготовка адвокатів також здійснюється на професійній основі. Після закінчення правничої школи, де студіюється теоретичний курс юриспруденції, особа, яка прагне стати адвокатом, вступає до спеціальної правничої школи, організованої при великій юридичній кампанії, де вона прослуховує вузькопрофільний теоретичний курс та проходить стажування. Після складання адвокатського іспиту випускник школи може практикувати при місцевому, окружному, федеральному суді, в залежності від того, який екзамен складався. Оскільки законодавство штатів відмінне, для практикування у судах, що знаходяться на різних рівнях судової системи, а також, які керуються відповідним законодавством штату, потрібно складати окремий іспит. Адвокатські іспити в США перескладаються щороку, таким чином досягається високий професійний рівень адвоката [12, с. 136-141].

Кримінальне процесуальне законодавство України містить достатні гарантії, що забезпечуватимуть незалежність адвоката на досудовому розслідуванні та відсутність на нього будь-якого зовнішнього тиску, що перешкоджатиме йому ефективно виконувати свої професійні обов'язки. Такими гарантіями є особливий порядок проведення слідчих дій щодо професійного захисника, заборона на втручання в приватне спілкування підозрюваного, обвинуваченого, засудженого виправданого із захисником. Слід зауважити, що під час прийняття КПК України враховано відповідний зарубіжний досвід у цій сфері, зокрема Франції, судова система якої відома потужним досвідом адвокатської діяльності в кримінальному судочинстві [13, с. 3-8]. Так, Кримінальний процесуальний кодекс Франції, регламентуючи прослуховування повідомлень, що передаються засобами телекомунікації, у ст. 100-7 вказує, що провадження цієї слідчої дії в кабінеті або житлі адвоката (незалежно від того, приймає він участь в конкретній кримінальній справі чи ні) припустимо винятково з відома керівника територіальної адвокатської корпорації [5, с. 349-350]. Відповідно до ст. 427 КПК Франції письмові докази не можуть бути отриманими із переписки підсудного та його адвоката [5, с. 318, 324]. Аналогічні норми закладені у законодавство України, яким визначено процесуальний статус захисника у кримінальному провадженні. Відповідно до положень Закону України «Про адвокатуру і адвокатську діяльність» процесуальними гарантіями діяльності захисника є право на захист адвокатської таємниці. Додаткові гарантії складають винятковий порядок про-

ведення стосовно адвоката оперативно-розшукових заходів чи слідчих дій, що можуть відбуватися виключно з дозволу суду. Згідно з визначеним п. ст. 23 Закону України «Про адвокатуру і адвокатську діяльність» порядком вказані дії, за наявності визначених законом підстав, можуть здійснюватися на підставі судового рішення, ухваленого за клопотанням Генерального прокурора України, його заступників, прокурора Автономної Республіки Крим, області, міста Києва та міста Севастополя. Визначена законодавством система гарантій діяльності адвоката передбачає заборону на залучення його до конфіденційного співробітництва під час проведення оперативно-розшукових заходів чи слідчих дій, за умови, що таке співробітництво буде пов'язане або може призвести до розкриття адвокатської таємниці, заборону на втручання в приватне спілкування адвоката з клієнтом.

Законодавство України забезпечує досить вагомі гарантії забезпечення захисту прав осіб підозрюваного, обвинуваченого у кримінальному процесі. Зокрема, це право складають установлений законом порядок обрання та у певних випадках призначення захисника, участь його у провадженні слідчих та інших процесуальних дій, свідоцький «імунітет захисника», особливий порядок притягнення до кримінальної відповідальності професійних адвокатів та проведення щодо них негласних слідчих (розшукових) дій.

Можна стверджувати, що законодавством України передбачено реальні засади повноцінної реалізації процесуальних функцій захисника у кримінальному провадженні, його участі у забезпеченні доказування, провадженні процесуальних та слідчих дій, представництві інтересів свого клієнта в суді, участі в судовому розгляді матеріалів кримінального провадження, що в кінцевому підсумку впливатиме на сутність винесених у справі рішень [14, с. 52-60].

На рівні окремих норм КПК не визначено детальних механізмів реалізації повноважень захисника на досудовому розслідуванні та суді, особливо в частині організації та проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Зокрема, абз. 2 ст. 93, а також ст. 246 КПК України не встановлюють порядок подачі клопотань про проведення негласних слідчих (розшукових) дій, чи в будь-який інший спосіб ініціювати їх здійснення. З огляду на викладене можна стверджувати, що повноваження адвокатури щодо збирання фактичних даних шляхом провадження негласних слідчих (розшукових) дій носять декларативний характер, що є обмеженням принципу процесуальної рівності сторін. Наведена думка знаходить свою підтримку у наукових дослідженнях, підготовлених у сучасний період [15, с. 12].

Повертаючись до аналізу проблем реалізації на досудовому розслідуванні повноважень захисника, слід відмітити, що визначене ч. 3 ст. 93 КПК України право збирати докази шляхом провадження «інших дій», окрім

інших засобів, передбачених законодавством, на наш погляд, забезпечує можливість залучення для збирання доказів на стороні захисту приватних детективів, детективних бюро та агенцій. Нині на розгляді Верховної Ради України перебуває проект Закону України «Про приватну детективну діяльність» [16]. Аналіз його положень вказує на те, що ним лишилась невирішеною проблема збирання захисником фактичних даних через застосування спеціальних технічних засобів аудіо, відеоконтролю, проведення дій, направлених на установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу, контроль та обробку нешифрованої інформації, що передається каналами зв'язку. З огляду на викладене, захисником може збиратися лише відкрита інформація щодо обставин та фактів, які мають значення для кримінального провадження, а органи досудового розслідування наділені широкою компетенцією щодо пошуку та виявлення фактичних даних із гласних та негласних джерел. Закріплений Кримінальним процесуальним законом порядок збирання доказів не лише обмежує процесуальні повноваження адвоката в цій частині, але й перешкоджає реалізації принципу змагальності кримінального провадження. Слід зауважити, що невирішеними в КПК України (2012) лишилися питання долучення до справи доказів, поданих захисником [17, с. 9].

Варто зауважити, що у переважній більшості країн європейської демократії досить розвинутими є інститути, що забезпечують представництво та захист інтересів осіб у кримінальному провадженні на договірних засадах. Здебільшого відповідні функції виконують приватні юридичні компанії, приватні охоронні та детективні фірми та об'єднання. Зокрема, у США загальна чисельність приватних охоронців та детективів вдвічі перевищує чисельність поліції. Розвинутою є мережа приватних детективних служб у Великій Британії та Франції, де послугами таких служб користуються державні органи. З нашої точки зору, відповідний досвід доцільно врахувати в українській правоохоронній діяльності. Існування приватних структур, що забезпечуватимуть можливість альтернативного збору інформації про підготовлювані або вчинені кримінальні правопорушення з різних джерел сприятиме укріпленню позицій сторони захисту, та, як наслідок, більш повній реалізації принципу змагальності кримінального судочинства.

Особливий статус сторони захисту у кримінальному провадженні може стати перешкодою ефективному вирішенню завдань кримінального провадження. Кримінальне процесуальне законодавство повинно містити ефективні механізми запобігання зловживанням захисниками наданими їм повноваженнями як у конкретному кримінальному провадженні, так і тими, що виникають із правового статусу захисника. Зокрема, за законодавством ФРН право підсудного користуватися

допомогою захисника може бути обмежене. Закон «Про доповнення першого закону про реформу кримінально-процесуального права» від 20 грудня 1974 р. передбачив невідомий раніше німецькому кримінальному процесу інститут виключення захисника. Захисник підлягає виключенню з судового розгляду, якщо він серйозно підозрюється в співучасті в злочині, який є предметом розгляду в суді, в діях, що виражаються в особистіях підсудному уникнути покарання, в злочинних зловживаннях своїм правом на спілкування з підзахисним, який перебуває під вартою, або якщо такі зловживання створюють суттєву загрозу безпеці місця ув'язнення (§ 138а КПК). У справах про державні злочини (наприклад, загроза обороні країни, зрада батьківщині, загроза зовнішньої безпеки) захисник повинен бути виключений з процесу тільки тому, що його участь у процесі представляла б загрозу безпеці ФРН (§ 138с КПК). Рішення про виключення захисника з процесу приймає вищий земельний суд (§ 138В КПК). Якщо на вказаних підставах захисник буває усунутий від участі у розгляді справи, то підсудному має бути призначено захисника в порядку забезпечення обов'язкового захисту (ч. 1 п. 8 § 140 КПК) [5, с. 453].

Актуальними в плані наукового дослідження також є сучасні проблеми дотримання адвокатської етики професійними захисниками у ході реалізації своїх повноважень. Адже обов'язковою ознакою професійності захисника є знання та дотримання ним корпоративної моралі та адвокатської етики, незважаючи на те, що вони не закріплені писаними нормами [18, с. 4-5]. Здійснюючи процесуальне представництво та захист свого клієнта, адвокат повинен передусім спиратися на загально визнані моральні цінності суспільства та не припускати аморальних вчинків [19, с. 5-7; 20, с. 43].

Особливого значення вказані питання набувають у контексті застосування норм КПК України, які надають право стороні захисту на ознайомлення з матеріалами кримінального провадження, в тому числі, що містять документи, які фіксують хід та результати проведення негласних слідчих (розшукових) дій (ст. 293 КПК України). Внаслідок ознайомлення з такими матеріалами захисник може стати обізнаним із відомостями, що становлять таємницю особистого життя підзахисного, так і інших осіб, що з ним контактували на момент провадження негласної слідчої (розшукової) дії. Тому питання дотримання захисником норм етики та моралі, особливо у таких випадках, на нашу думку, потребують нормативного врегулювання, хоча б шляхом запровадження Кодексу адвокатської етики, де за порушення встановлених норм передбачалося б притягнення захисника до дисциплінарної відповідальності, від застосування заходів морального впливу (зауваження), аж до позбавлення права займатися адвокатською діяльністю.

Висновки. За підсумками викладеного можна дійти низки висновків. По-перше, законодавство України по-

винно містити норми, що визначають порядок реалізації процесуальних повноважень захисника на досудовому розслідуванні та в суді. Також відповідними нормами повинно бути передбачено механізми впливу на захисника, який, зловживаючи своїми повноваженнями, прикриваючись адвокатським статусом, вчиняє відверто неправомірні дії. Потребує вирішення проблема розбудови діяльності приватних структур, що на альтернативній основі забезпечуватимуть досудове розслідування та збір доказів у кримінальному провадженні. У цьому контексті важливою для вирішення є проблема щодо того, які повноваження щодо збору інформації про розслідувану подію можуть бути надані стороні захисту, в тому числі через залучення до цього приватних детективів та інших організаційно-правових утворень, на підставі яких працюватимуть відповідні об'єднання. З урахуванням зарубіжного досвіду правоохоронної діяльності, законодавство, що забезпечуватиме правове регулювання участі детектива у кримінальному процесі, повинно містити норми, які надаватимуть детективам реальні повноваження щодо збору інформації з метою забезпечення захисту інтересів свого клієнта на досудовому розслідуванні та суді.

Список використаної літератури

- Негласні слідчі (розшукові) дії та використання результатів оперативно-розшукової діяльності у кримінальному провадженні: навчально-практичний посібник / Кудінов С.С., Шехавцов Р.М., Дроздов О.М., Гриненко С.О. – Х. : «Оберіг», 2013. – 344 с.
- Попелюшко О.В. Функція захисту в кримінальному судочинстві України: правові, теоретичні та практичні проблеми : дис. ... док. юрид. наук: 12.00.09. – Національний університет «Острозька академія» / В.О. Попелюшко. – Острог, 2009. – 502 с.
- Фальк Р. О защите и ее функциях на предварительном следствии / Р. Фальк // Юридический вестник. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://djvu-project.narod.ru/BOOKS/The_legal_literature.
- Берова Д.М. Реализация функции защиты в уголовном судопроизводстве / Д.М. Берова // Российский судья: научно-практическое и информационное издание. – М. : «Юрист». – 2009. – № 7. – С. 30–33.
- Гуценко К.Ф. Уголовный процесс западных государств / Гуценко К.Ф. и др. – М. : 2002. – 528 с.
- Зейкан Я.П. Право на захист в кримінальному процесі : практичний посібник / Я.П. Зейкан. – К. : Юридична практика, 2004. – 288 с.
- Молдаван А.В., Тилик Т.М. Адвокатура України. Навчальний посібник. – К. : Алерта, 2013. – 256 с.
- Фойницький І.Я. Курс уголовного судопроизводства. Том 1 / И.Я. Фойницький. – СПб. : Из-ство «Альфа». – 1996 г. – 551 с.
- Закон про адвокатуру та адвокатську діяльність // Відомості Верховної Ради. – 2013. – № 27. – Ст. 282.
- Карл Поппер Открытое общество и его враги/ Карл Поппер/ – Москва, 2009. – Международный фонд «Культурная инициатива». – 719 с.
- Ципкин А.Л. Адвокатская тайна / А.Л. Ципкин. – Саратов. 1947 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://djvu-project.narod.ru/BOOKS/The_legal_literature.
- Бернхем В. Вступ до права та правової системи США / В. Бернхем. – К., 1999. – 554 с.
- Чалхушьян Г. Идеалы французской адвокатуры / Г. Чалхушьян/ СПб. – 1891 г. – 89 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://djvu-project.narod.ru/BOOKS/The_legal_literature.
- Herman de Vaest Искусство говорить на суде (перевод с французского Быховского В.В.) / Москва. – 1898. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://djvu-project.narod.ru/BOOKS/The_legal_literature.
- Серета Ю.М. Формування доказів у кримінальному процесі України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. – Київський національний університет ім. Т.Г. Шевченка / Ю.М. Серета. – К., 2012. – 16 с.
- Проект «Про приватну детективну діяльність» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc>.
- Басай Н.М. Визнання доказів недопустимими в кримінальному процесі України: підстави, процесуальний порядок та правові наслідки / Н.М. Басай. – Національний університет «Одеська юридична академія». – Одеса, 2012. – 20 с.
- Домбровский В.О. Вопросы адвокатской этики / В.О. Домбровский / Вильна. – 1891 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://djvu-project.narod.ru/BOOKS/The_legal_literature.
- Фавр Ж. Адвокатские идеалы / Ж. Фавр. – Москва, 1880 год [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://djvu-project.narod.ru/5-7BOOKS/The_legal_literature.
- Гребенщиков М. Обязанности адвоката к клиенту, во время ведения дела / М. Гребенщиков. – М. : 1883 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://djvu-project.narod.ru/BOOKS/The_legal_literature.